

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 2. jaanuari 2013. a määruse nr 1 „Eesti Loodusmuuseumi põhimäärus“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Energeetika- ja keskkonnaministri määrus „Keskkonnaministri 2. jaanuari 2013. a määruse nr 1 „Eesti Loodusmuuseumi põhimäärus“ muutmise“ kehtestatakse Vabariigi Valitsuse seaduse § 43 lõike 5 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 29. juuni 2023. a määruse nr 71 „Kliimaministeeriumi põhimäärus“ § 9 punktiga 20.

Muudatuste eesmärk on ajakohastada Eesti Loodusmuuseumi (edaspidi *loodusmuuseum*) õiguslikku raamistikku eesmärgipärase, tulemusliku ja läbipaistva tegevuse tagamiseks. Loodusmuuseumi kehtiva põhimääruse kohane ülesanne on tegutseda looduse ainevaldkonnas muuseumina ja vahendada kogude põhjal uuritud üldsusele teaduslikel ja hariduslikel eesmärkidel. Seoses loodusmaja Taru hoonekompleksi valmimisega lisatakse loodusmuuseumile keskkonnahariduse ja -teadlikkuse keskuse pidaja roll ning selleks sõnastatakse põhimääruses täpsemad ülesanded. Seniste ja uutes ruumides oluliselt mahukamate muuseumitegevuste kõrval koordineerib loodusmuuseum edaspidi loodusmaja Taru kompleksi kasutamist, toetab valdkonna ekspertide koostööd ja kompetentside põhjal keskkonnahariduse pakkumist. Senise administratiivvaldkonna ülesandeid täpsustatakse ja see nimetatakse ümber halduse ja tugiteenuste valdkonnaks.

Erinevate rollidega seotud ülesannete paremaks korraldamiseks luuakse muuseumi koosseisus asedirektori koht. Asedirektoreid võib sõltuvalt direktori otsusest olla üks või mitu.

Põhimääruse ajakohastamine tagab, et asutuse struktuur, pädevused ja valdkondlik jaotus on selgelt määratud ning toetavad Kliimaministeeriumi haldusala strateegiliste eesmärkide elluviimist.

Muudatused ei mõjuta elanike, ettevõtjate ega vabaühenduste halduskoormust, kuna määrusega reguleeritakse ministeeriumi valitsemisala sisemist töökorraldust.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid Kliimaministeeriumi loodusmaja juht Riina Roosipuu (tel 605 4305, e-post riina.roosipuu@kliimaministeerium.ee), personaliosakonna juhataja Ingrid Saar (tel 625 6401, e-post ingrid.saar@kliimaministeerium.ee), kommunikatsiooniosakonna juhataja Karoli Noor (tel 625 6496, e-post karoli.noor@kliimaministeerium.ee), kliima ja keskkonnahoidliku majanduse osakonna juhataja Laura Rimmelgas (laura.remmelgas@kliimaministeerium.ee) ning sama osakonna nõunikud Mairi Enok ja Rene Reisner. Ettepanekud eelnõu kohta esitas Loodusmuuseum. Õigusekspertiisi tegid Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Kristina Parnaul-Ollik (tel 626 2870, e-post kristina.parnaul-ollik@kliimaministeerium.ee) ja nõunik Annemari Vene (e-post annemari.vene@kliimaministeerium.ee). Keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeetoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõukohase määrusega muudetakse keskkonnaministri 2. jaanuari 2013. a määruse nr 1 „Eesti Loodusmuuseumi põhimäärus“ 16. juunil 2025. aastal jõustunud redaktsiooni (RT I, 13.06.2025, 3).

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktis 1 sätestatakse, et loodusmuuseum kasutab kujunduselemendina kehtivate õigusaktidega kooskõlas olevat sümboolikat. Muudatus on vajalik, kuna loodusmuuseumi sümboolika uues majas muutub.

Eelnõu § 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks määruse § 3 teine lause, milles on sätestatud loodusmuuseumi postiaadress Lai 29A, 10133 Tallinn. Määruse § 3 esimese lause kohaselt on loodusmuuseumi asukoht Tallinn.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse määruse § 5 lõiget 1. Looduse ainevaldkonnas riigimuuseumina tegutsemise kõrval rõhutatakse muuseumi kui keskkonnahariduse ja -teadlikkuse keskuse rolli, et klassikalisest muuseumiharidusest laiemalt toetada keskkonnateadliku käitumise kasvu ühiskonnas ning muu hulgas paremini hallata loodusemaja ja korraldada valdkonna asutuse koostööd.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse määruse § 5 lõiget 2. Muudatusega täpsustatakse lõike 1 täienduse järgi loodusmuuseumi tegevusvaldkonda – selleks on ka mitmekülgse keskkonnahariduse pakkumise ja keskkonnateadliku käitumise kasvu toetamine ühiskonnas ning valdkonnaülese koostöö soodustamine. Lisaks loodusmuuseumile koondab loodusemaja Taru ühe katuse alla ka teised riigi keskkonna ja ruumiga seotud asutused. Nende omavahelise koostöö ja sünergia toetamine ning nende ekspertkogemuste jagamine avalikkusega suurendab keskkonnaga seotud teadmiste avalikku kättesaadavust ja levikut. Hoonekompleks ise on ehituslikult ja oma toimimispõhimõtelt keskkonnasäästliku majandamise referents, mis võimaldab reaalseste praktiliste näidete tutvustamise kaudu ettevõtete ja üksikisikute valikuid mõjutada. Avalikud alad soodustavad nii asutuste kui ka laiemaid sündmusi roheinnovatsiooni, -tehnoloogiate ja parimate praktikate tutvustamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse § 6 lõike 1 punkti 4 sõnastust ja lisatakse sõnad „mitmesuguseid sündmusi, sealhulgas“, muutes seega senise sündmuste loetelu näidisloeteluks. Punkti lõppu lisatakse sõnad „ning muudel muuseumi tegevusega seotud eesmärkidel“, arvestades muuseumi laienevaid ülesandeid.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse määruse § 6 lõiget 1 punktidega 6¹–6³. Muudatusega täiendatakse loodusmuuseumi põhiülesandeid. Loodusmuuseum tegutseb edaspidi keskkonnahariduse ja -teadlikkuse keskusena, toetades asjakohase teabe levitamise ning muude tegevuste korraldamise kaudu keskkonnavaldkonna teadmiste levikut ja keskkonnateadliku käitumise kujundamist ühiskonnas. Lisaks teeb keskkonnahariduse ja -teadlikkuse valdkonna edendamiseks koostööd teiste isikute ja asutustega nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt ning loob loodusemaja kaudu platvormi asutuste koostööks selles valdkonnas. Loodusmuuseum haldab ja koordineerib loodusemaja Taru (Vesilennuki 12, Tallinn) kompleksi kasutamist ja selle kasutusvõimaluste ja -põhimõtete arendamist, et aidata kaasa muude põhiülesannete täitmisele.

Uued ülesanded on seotud teadmuskeskuse rolli täitmisega, sh loodusmaja haldusega seotud tegevused.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse määruse § 6 lõikega 5, milles õigusselguse huvides korraldatakse muuseumiseaduses sätestatud, et muuseumil on õigus osutada põhitegevusega seotud tasulisi teenuseid muuseumiseaduse § 20 lõike 4 alusel antud valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud loetelu järgi. Tasulised teenused on muu hulgas ruumide üürimine, sündmuste, toitlustus- ja parkimisteenuse korraldamine ning meenete, tarvikute, trükiste ja õppevahendite müük. Nimetatud tegevused toetavad loodusmuuseumi eesmärkide elluviimist ning aitavad tagada asutuse jätkusuutliku toimimise.

Eelnõu § 1 punktidega 8–11 tehakse määruse §-s 7 asedirektorit puudutavad muudatused. Muuseumil on direktori otsuse kohaselt üks või mitu asedirektorit. Asedirektori koha loomine võimaldab paremini ja efektiivsemalt korraldada muuseumi ülesannete täitmist.

Asedirektoriga sõlmib töölepingu direktor. Asedirektor asendab direktorit tema äraolekul. Asedirektori äraolekul täidab tema ülesandeid direktori määratud töötaja.

Asedirektori ülesanded sätestatakse lisatavas §-s 8¹. Need on eelnõus määratud üldiselt, et jätta direktorile suurem paindlikkus töökorralduse otsustamisel. Asedirektor osaleb loodusmuuseumi juhtimises enda juhitud valdkonnas, esindab muuseumi oma pädevuse ning direktorilt saadud volituste piires ja täidab muid õigusaktidest tulenevaid või direktori antud ülesandeid. Täpsemad ülesanded, õigused ja vastutus sätestatakse ametijuhendis.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse määruse § 9 lõiget 2 ning nähakse ette, et loodusmuuseumil on edaspidi kaks struktuuriüksust: keskkonnateadlikkuse ja kogude valdkond ning halduse ja tugiteenuste valdkond. **Eelnõu § 1 punktiga 13** muudetakse määruse § 9 lõiget 4 ja selles sätestatakse struktuuriüksuste põhiülesanded.

Senine administratiivvaldkond on ümber nimetatud halduse ja tugiteenuste valdkonnaks, kuna see on ajakohasem sõnastus ja kirjeldab selgemini valdkonna olemust. Samuti on selle valdkonna ülesandeid korrastatud, arvestades, et üksikuid tugitegevusi tehakse ka keskkonnateadlikkuse ja kogude valdkonnas (valdkonnaga seotud avalikud suhted, kommunikatsioon, turundus, teenuste müük ja klienditeenindus). Keskkonnateadlikkuse ja kogude valdkond kureerib ja arendab lisaks loodusmuuseumi kogusid, korraldab ja arendab muuseumi hariduslikke ning teavitustegevusi, loob, arendab ja haldab ekspositsiooni ja ajutisi näitusi. Halduse- ja tugiteenuste valdkond korraldab loodusmaja haldamist ressursitõhusa riigimajana, toetab asutuste omavahelist koostööd, korraldab sündmusteks ruumide kasutusse andmist ja riigihankeid ning tagab muud loodusmaja tugiteenused.

Muudatuse tulemusena jaotuvad asutuse ülesanded kahe peamise struktuuriüksuse vahel, millest üks katab kogu klassikalise muuseumitegevuse ja keskkonnateadlikkuse valdkonnaga seotud ülesannete täitmise, teine haldusteenuste pakkumise ja tugiteenuste korraldamise.

Eelnõu § 1 punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks määruse lisa, millega oli kehtestatud senine Eesti Loodusmuuseumi sümbolika.

Eelnõu § 2 sätestab määruse jõustumisajana 1. jaanuari 2027. Jõustumise kuupäev on kavandatud, arvestades, et ümberkorraldusteks jääks piisav aeg.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole puutumuses ühegi Euroopa Liidu õigusaktiga.

4. Määruse mõju

Määruse rakendamisel on positiivne mõju. Tegemist on muudatusega, mille eesmärk on ajakohastada Eesti Loodusmuuseumi töökorraldust ning luua eeldused paindlikumaks ja efektiivsemaks toimimiseks. Muudatus koondab sisuvaldkondade meeskondadesse parema valdkondliku teadmise ja tööjaotuse, millega tagatakse asutuse tõhusam tegevus eesmärkide saavutamiseks. Uus struktuur loob töökorralduse ümberkorraldamise kaudu ka paremad eeldused olulisemalt suurema mahuga muuseumitöö ning lisanduvate ülesannete heal tasemel, eesmärgipäraselt ja finantsiliselt läbipaistvaks juhtimiseks. Unikaalse märgilise hoonekompleksi kaudu luuakse kogu keskkonnasektorile lisandväärtust ja suureneb keskkonnateemade ühiskondlikku mõju.

Asedirektori juhtimistasandi loomine võimaldab tööd paremini korraldada, kuna uute ülesannetega suureneb töömaht ning lisandub ülesandeid, mille täitmiseks on vaja kaasata eri alade kompetentsiga spetsialiste. Asedirektor võtab üle valdkonna igapäevased juhtimisülesanded ja vastutab konkreetse valdkonna eest, tagades seega ka selgema vastutuse jaotuse asutuse juhtimisel. Asedirektorite arv ning täpsemad ülesanded ja vastutus on jäetud direktori otsustada, et võimaldada paindlik tööülesannete korraldamine.

Määruse rakendamisega ei kaasne:

- 1) sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju;
- 2) mõju riigi julgeolekule ega välissuhetele;
- 3) mõju majandusele;
- 4) mõju elu- ja looduskeskkonnale;
- 5) mõju regionaalarengule;
- 6) mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Muudatuse mõju ulatus on seega väike. Ebasoovitavate mõjude risk puudub.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse jõustumise tähtpäevaks tuleb muuta loodusmuuseumi ametikohtade piirarvu, luua uus osakondade struktuur, kehtestada uute struktuuriüksuste põhimäärused, ajakohastada vajaduse korral ametijuhendeid ning luua ametijuhendid uutele töötajatele.

Määruse rakendamisega kaasnevad ühekordsed kulud summas **837 900 eurot** ning aastased püsikulud (loodusmaja halduse ja riigiasutustele haldusteenuse osutamisega kaasnevad kulud) summas **114 800 eurot**. Nimetatud kulude katteallikas täpsustatakse eelarveprotsessi käigus.

Omatuludest kaetavate tegevuskulude hinnanguline aastane maht on **134 700 eurot** ning need ei mõjuta riigieelarve vahendite vajadust, eeldusel et omatulud laekuvad kavandatud mahus.

Ühekordsed kulud

Määruse rakendamisega kaasnevad kulud avaliku ala ja riskasutusruumide IT-seadmete soetamiseks, ühisalade inventari soetamiseks ning maja avamise ettevalmistamiseks.

Kulud on ühekordsed ning nende hinnanguline kogumaht on **837 900 eurot**.

Kulude täpne struktuur ja jaotus täpsustatakse riigihangete korraldamisel ja lepingute sõlmimisel.

Omatuludega kaetakse keskkonnateadlikkuse toetamise ja riigiasutustest vabade ressursside välja rentimisega seotud kulud, mille hinnanguline aastane maht on 134 700 eurot.

Omatulude allikad:

- restorani operaatori makstav rent;
- üldalade ja konverentsiruumide rendi tulu;
- parkimistulud;
- avalike sündmuste piletitulu;
- ministri määruse alusel osutatavate tasuliste teenuste eest saadav tulu.

Omatulude laekumine sõltub ruumide kasutusaktiivsusest ja teenuste nõudlusest. Oodatust väiksema laekumise korral võib tekkida vajadus kulude ümberkorraldamiseks või lisakatteallikate leidmiseks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2027. aastal. Jõustumiskuupäev on kavandatud, et tagada muudatuste sujuv rakendamine ning õigusselgus asutuse tegevuse ümberkorraldamisel.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Kultuuriministeeriumile ja Rahandusministeeriumile.